

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

במשש"מ, רמב"ם, נגלה והסידות



משפטים

גליון כא (תפ)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה. עש"ק פ' משפטים שבת מברכים אדר א' שנת תשמט ידך.

תוכן הענינים

שיחות

- ד לדר או ילדה.....
ד בענין מעלת נשי ישראל.....
ו החלטה טובה מבואה לידי קבלת שחר.....
ו התקנה לומר בכל יום ריבוי עצום של ברכות (גליון).....
ח בענין עליית כל העולמות ביום השבת.....
ט העילוי ד"מנהג ותיקין".....

לקוטי שיחות

- ט תרומה בזמן בית שני מתל מותר לטבול יום לאכלן.....
יא טובת הנאה.....
לב בכורים תלוי "בפני הבית".....
לב נשים אם ניתנו להן מ"ע שהזמן גרמא.....
יד בנות ישראל פטורות ממ"ע שהזמ"ג.....
טו בענין חיוב נשים במצוות.....
יז מקורו של סיפור אודות אדה"ז.....
יז אם אפשר לדרוש ללמוד הלכות מפסוקים.....

אגרות קודש

- חי הערה באג"ק כ"ק אד"ש כרך ח'.....
חי הערות באג"ק כ"ק אד"ש כרך ט'.....
יט הערונו למפתח אג"ק כ"ק אד"ש כרך י'.....

חסידות

בענין פירושו של חכמה - כ"ח מ"ה.....כב

פשוטו של מקרא

בפרש"י עה"פ (וד"ה):

כא, כב בד"ה ונגפוכג
כא, כח בד"ה וכל יגח שור.....כג
כב, כח. בד"ה בכור בניך תתן לי.....כה
בענין השותפות בין יששכר לזבולון (גליון).....כו

רשימת בלאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפרש"י דפ' תרומה. כח

נגלה

ל בענין תקפו כהן.....ל
ל מקור להרמב"ם הל' פרה פרק ב' הל' ב'.....ל

שונות

לב בנוגע לנוסח הפ"נ שכותבים.....לב
לג בענין תרגום שם אלקים באידיש.....לג
לה מקור למאמחז"ל (גליון).....לה

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9289 - 439 (718)

ש י ח ו ת

א. במשיחות ש"פ יתרו, כ"ב שבט, הנחת בלה"ק, תרגום מאלדית (ש"ל מוגה) בסו"ס י"ב בענין החי יתן אל לבו להראות ש"זרעה בחיים" שאז "היא בחיים" כותב: ועאכו"כ עי"ז שקוראים לילד על שמה ומחנכים אותו ברוחה שזהו בפשטות ממש הענין ד"זרעה בחיים אף היא בחיים" - עכ"ל.

ולהעיר דלכאור' ט"ס הוא וצ"ל: "עי"ז שקוראים לילדה על שמה ומחנכים אותה ברוחה כו"כ" כמשמעות ל' השיחה שהוגהה "דרך דעם וואס מ'גיט א קינד א נאמען נאך איר און מ'האדעוועט דעם קינד ברוחה" - ופשוט.

ובאותו ענין - לכאור' נשמט בהתרגום ההמשך מאותו קטע בשיחה המוגהת וז"ל: און דורך דעם וועט צוקומען בא דעם קינד אין חיים ("חי'") בפשטות - אריכות למים ושנים טובות, עכ"ל. ובשיחה שתורגם ללה"ק חסר ההמשך כולו.

ולא באתי אלא להעיר.

הת' מנחם פיקארסקי
- תלמיד בישיבה -

ב. במשיחות ש"פ בשלח ש.ז. הערה 123: להעיר גם מסיום וחותם מזמור פ"ז - "ושרים כחוללים כל מעיני בך", ובמדרש תהלים: "כשם שהבאר נובע מים חדשים בכל שעה, כך ישראל אומרים שירה חדשה בכל שעה, הה"ד ושרים כחוללים כל מעיני בך. רבנן אמרי, כשם שאומרים האנשים שירה כך אומרים הנשים שירה, שנאמר ושרים כחוללים כל מעיני בך, ואומר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום".

ושם לפנ"ז בהערה 114: להעיר שמעלת נשי ישראל מודגשת במיוחד בהפטר'ה (נוסף על המסופר בפרשתנו ע"ד השתתפותן בשירת הים "ותקח מרים וגו'") - "ותשר דבורה" (ראה לקו"ד ח"ד תשא. א. לקו"ש ח"א ע' 139 ואילך), וכן בפ' דמ"ת (שמתחילין לקרוא בתפלת מנחה) - "כה תאמר לבית יעקב", אלו הנשים, ואח"כ "ותגד לבני ישראל", האנשים (יתרו יט, ג ובמכילתא ופרש"י. וראה לקו"ד ח"ג

תקעא, ב ואילך).

ויש להעיר מהמשך הלשון בפדר"א פמ"א (שהובא בלקו"ש יתרו ש.ז.) אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לבנות ישראל אם רוצות לקבל את התורה שדרכת של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים שנאמר כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו האנשים וענו כולם פה אחד [שם] כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ואומר [תהלים פז] ושרים כחוללים כל מעיני בך.

וברד"ל שם סקל"ט: ואומר ושרים כו' מעיני בך. בשוח"ט שם דרשו כשם שאמרו האנשים שירה כך אמרו הנשים שירה שנאמר כל מעיני בך ואומר גן נעול וגו' מעיני חתום (ור"ל שז"ש כל מעיני בך מפני שהיה בהן צנועות כמו שהיה רצון ה' כשבראן לכן זכו לומר שירה), ומביא כאן ראיה מזה שגם הנשים נשתתפו בקבלת התורה, ואפשר הוא ראיה למ"ש שהנשים נמשכו אחר הנשים בזה דמפרש שרים על הנשים שאמרו שירה שנאמר בהן אז ישיר משה זבני ישראל, וחוללים הן הנשים שנא' בהן ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחולות, ותלה הכתוב שרים בחוללים לומר שהן היו העיקר והאנשים הלכו אחר דעתן בזה במ"א.

הרי שלמ"ד זה שהנשים היו העיקר במ"א, למדוהו מעיני השירה "ושרים כחוללים כל מעיני בך" (הנאמר במזמור פ"ז): [אף שלכאו' מפשטות הכתובים בפ' בשלח אין רמז, שהאנשים נמשכו אחר הנשים בהשירה].

ולהעיר משיחת יו"ד שבט תשח"י בביאור מעלת הנשים על האנשים בשירת הים שרק בשירת הנשים נאמר תופים ובמחולות משא"כ בשירת האנשים, ומשמע שם שמטעם זה לש מעלה (קדימה במעלה) בשירת הנשים על השירה של האנשים.

ובעצם הענין המבואר בהערה 114 החילוק בין שירת דבורה והשירה בקרי"ס, ראה מדרש לקח טוב פ' בשלח: ותקח מרים הנביאה. בשירת מצרים הקדימו אנשים לנשים, ובשירת דבורה קדמו נשים לאנשים, לפי שכאן תשועה על ידי אנשים, שנאמר ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה (שמות יא, י), ולשם תשועה על ידי נשים דבורה ויעל אשת חבר הקיני.

הרב משה שפירא

- תושב השכונה -

ג. ב"משוחות" ש"פ בשלח, שבת שירה, ט"ו בשבט, סעי' ט"ו:

"ויהי"ר שע"ג ההוספה במעשינו ועבודתינו באופן של צמיחה, החל מקבלת החלטה טובה שמביאה תיכף את השכר - וכו'".

ועל תיבות שמביאה תיכף את השכר מצוין בהערה 118 המר"מ ע"ש.

וזאולי יש להעיר עמ"ש בפירש"י פ' בא ל"ב פסוק כח ד"ה וילכו ויעשו וז"ל:

"וכי כבר עשו . . . אלא מכיון שקבלו עליהן, מעלה עליהן הכתוב כאילו עשו" (מכילתא).

ובהמשך לזה - "אף ההליכה מנה הכתוב ליתן שכר להליכה ושכר לעשי" ע"כ.

הת' מיכאל חנוך גאלאמב

- תות"ל 770 -

ד. ב"משוחות" ש"פ בשלח ש.ז. הערה 102 כותב "שסיומן (דהלכות ברכות) - "וירבה בברכות הצריכות, וכך דוד אמר בכל יום אברוך", וצע"ק הטעם שמסלים הל' ברכות בפסוק "בכל יום אברוך" שבו מודגש רק שצ"ל ברכה (אפ"ל אחת בלבד) בכל יום ולא ריבוי ברכות ("ירבה בברכות הצריכות") ובפרט לאחר שדגיש "וכן דוד אמר כו" - ודוד תיקן מאה ברכות בכל יום כו". ובשוה"ג: "נוסף לכך שפשטי' דקרא קאי על כללות השבח וההילול להקב"ה ולא דוקא ברכה כפשוטה".

והיינו שמקשה כאן בפטות: שהפסוק אינו מתאים להלכה ("וירבה בברכות הצריכות") - שעליו מביאו ובפרט שבזה גופא אל"מ מה שלאחרי אומרנו "וכן דוד אמר" מביא פסוק שמשמעותו אחרת מתקנת דוד לברך מאה ברכות בכל יום.

וממשיך בהערה: "ואולי ל"ל שבהוספה "וכן דוד אמר" (דלכאו' למאי נפק"מ שדוד אמר) כוונתו לרמז לתקנת דוד לברך מאה ברכות בכל יום כמ"ש לפני"ז בהל' תפלה (פ"ז הל"ד) עכ"ל.

והנה בגליון כ' (שי"ל לכבוד כ"ב שבט) העיר הת' ב.ס. דאכתי צ"ע שייכות הכתוב "בכל יום אברכך" לפסק הרמב"ם להרבות בברכות הצריכות, שעליו מביאו. ומשתדל הכותב ליישבו עפ"י הקדמת הרמב"ם "וכן דוד אמר להשמיענו שמשמעות הכתוב "בכל יום אברכך" אינו ממעט ענין הריבוי בברכות, היינו העיקר שצ"ל ברכה בכל יום, אבל אפי' ברכה אחת בלבד סגי, וטעמו בצדו: שהרי דוד הוא הוא זה שתיקן לברך מאה ברכות בכל יום, וא"כ א"א לומר דבר שממעט בענין זה, עכ"ד, ועי"ש בהמשך דבריו.

אמנם, לאחריו כל האריכות בדבריו, הקושיא לכאו' במקומה עומדת, דאכתי צ"ע, שהלא פשטות משמעות הקרא "בכל יום אברכך" מוכיח שאין לו כל משמעות לתקנת דוד לברך מאה ברכות בכ"י, והדרא קושיא לדוכתי'.

בסגנון אחר:

אפי' את"ל שמשמעות הכתוב "בכל יום אברכך" אינו ממעט ושולל ענין הריבוי בברכות הרי אכתי אינו משמש פסוק זה כשלעצמו (מבלי הדגשת שם אומר) כראי' כל שהיא לדברי הרמב"ם שפסק להדיא "וירבה בברכות הצריכות", בה בשעה שבתור ראי' לדבריו מביא קרא המדגיש חיוב המוטלת על היום, ש"בכל יום אברכך" ולא בא להשמיענו מספר הברכות אם מעט אם הרבה, כ"א שלא יעבור היום כולו מבלי "אברכך" (וכמשמעות השיחה). ובמיוחד לאחריו שקאמר להדיא בהערה הנ"ל ש"בכל יום אברכך" אכן מורה על מיעוט (או עכ"פ להעדר הריבוי) הברכות בכל יום.

ואם כי לדבריו של הנ"ל מסתבר טפי למימר, שהיות שדוד הוא זה שתיקן מאה ברכות בכל יום, א"כ א"א לומר בעצמו דבר שממעט בענין זה. הרי סו"ס העיקר חסר מן הספר, דהרי על רקע זה נשאלת השאלה בהשיחה דאם אכן דוד תיקנו, אמאי מביא קרא שמשמעותו אחרת, וכנראה שלא נחית כ"ק אדמו"ה שליט"א בדוחק הנ"ל שלא מסתבר שדוד יסתור דבריו אהדדי.

ואולי י"ל הביאור בזה:

הרמב"ם מסיים הל' ברכות בהלכה עיקרית "וירבה בברכות הצריכות" ובתור ראי' וסמוכין לדבריה ממשין הרמב"ם "וכן דוד אמר" שמלמדנו, שכשם שדוד תיקן מאה

ברכות בכל יום (בתור "וירבה בברכות הצריכות") למרות שמשמעות הכתוב "בכל יום אברכך" מודגש רק שצ"ל מן הדין ברכה (אפי' אחת בלבד) בכל יום" ואעפ"כ הוסיף דוד מעצמו ותיקן מאה ברכות בכל יום (בתור תקנה) הרי"ז משמש כראי' אלימתא לפסק הרמב"ם להרבות בברכות הצריכות, בה בשעה שמן הדין לא נתחייב דוד כ"א במיעוט ברכות בכל יום, וכמו"כ ירבה כל אדם בברכות הצריכות.

בסגנון אחר:

לאחרי שמזהיר הרמב"ם ע"ד ברכה שאינה צריכה "ולעולם יזהר אדם בברכה שאינה צריכה" ממשיך הרמב"ם "וירבה בברכות הצריכות" וכפי שמצינו אצל דוד שהוסיף בברכות הצריכות ותיקן מאה ברכות בכל יום, למרות האזהרה ע"ד ברכה שאינה צריכה, הרי יש מקום לומר שהיות שלא מודגש (בתור חיוב) בהכתוב "בכל יום אברכך" ע"ד תקנת המאה ברכות הרי יתכן שנכלל בגדר האזהרה דברכה שאינה צריכה - לכך מביא הרמב"ם "וכן דוד אמר" לרמז על תקנת דוד להרבות ולברך מאה ברכות הצריכות בכל יום, למרות שמן הדין (ולא בתור תקנה) לא ה"י דוד מחוייב במאה ברכות אלו, כמשמעות הכתוב כנ"ל.

ועפ"ז יוצא שאכן משמעות הכתוב "בכל יום אברכך" מורה ומדגיש על מיעוט ברכות בכל יום, וכמפורש בהערה הנ"ל, ואעפ"כ הוסיף דוד מעצמו ותיקן מאה ברכות בכל יום בתור "וירבה בברכות הצריכות" ללמדנו שכל אדם שביכולתו אכן ירבה בברכות הצריכות, ואין לך ראי' גדולה מזו.

הת' א. אייזיקסאהן

- תלמיד בישיבה -

ה. ב"משוחות" ש"פ בא ס"ב: "ביום השבת בכלל ווערט אויפגעטאן עליית כל העולמות (ועליית הזמן כו'), ע"כ.

והנה במש"כ "ועליית הזמן", לכאורה יש לציון להמבואר בכ"מ במה שאנו מונין כל שבוע מחדש, והרי עברו כמה רבבות ימים מברה"ע, שהוא לפי שבשבת נעשית העלי' לבחי' שלמע' מהזמן, ולכן מתחילים אח"כ יום א' ואילך.

ולכאורה נוגע כאן בעיקר עליות הזמן (ולא המקום - העולמות), כל זהו הסלבה שאף שיום זה יו"ד שבט ה' כבר כמה עשרות פעמים, מ"מ עושים כעז השטרעס **מחדש**, כי בשבת נעשית העלי' לבחל' שלמע' מהזמן, וממילא ימי השבוע שאח"כ (כולל יו"ד שבט) נמשכים מחדש וכאילו נעשית בריאת הזמן מחדש. ועפ"ז נמצא, שע"י השבת נפעל חידוש בכל המועדים כו' שבימי החול שלאח"ז, כי מה שנעשית ההתהוות מחדש בכל רגע ורגע, הרי"ז (י"ל) חידוש הישנות והרצו"ש שבהתהוות הוא **בתמידות** בבת-אחת, כמבואר בכ"מ, משא"כ בשבת שנעשית כבי' עלי' למשך זמן, ואח"כ נעשית ההמשכה מחדש.

ולהעיר גם מאגה"ק הידועה, על האור חדש שמתחדש בכל שנה ושנה.

הז' אלישוב קפלון
- תות"ל 770 -

ו. בהתוועדות ש"פ במדבר תשמ"ח (הנחות בלה"ק, סי"ח - בלתי מוגה) בהערה 96 מובא העילוי ד"מנהג ותיקין" בהקפות וכיו"ב, להדגשת מעלתו של תלמיד ותיק.

ולכאורה מדוע לא הובא ענין "תפילת ותיקין" ומעלתה, כמבואר בפירש"י (ברכות ט, ב) "אנשים ענוים ומחבבי מצוה", ולתר"י שם "מפולפלים ומחודדים, מלשון מפרק הרים (מ"א יט, יא) דמתרגמינן מוזק טוריא", ופי' זה שיין ביותר ל"עמיד לחדש" כמובן (וע' ערוך השלם ערך ותק והמצויין שם).

הרב יוסף שמחה גינזבורג
דב מקומי
- עומר - אה"ק -

ל ק ו ס י ש י ח ו ת

ז. בה"הדרן על הש"ס" (בסעלי' ל"ט) כתב וז"ל: ויש לומר, שענין זה מרמז רבינו הקדוש בזה שאומר סימן על התחלת זמן ק"ש "משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן". ובהקדים שלכאורה אינו מובן: ק"ש היא מדאורייתא, משא"כ

תרומה בזמן הזה, ואפילו בזמן בית שני היא מדרבנן, כי תרומה תלוי' ב"ביאת כולם" (רמב"ם הל' תרומות פ"א הכ"ו) ועפ"ז, כשקרא ק"ש בזמן שהוא ספק לילה (בלין השמשות) לא יצא ידי חובתו, כי ספיקא דאורייתא לחומרא; משא"כ אכילת תרומה מותרת (לכאורה) גם בבין השמשות, כי ספיקא דרבנן לקולא, ועפ"ז צריך בלאור מה שאומר שהתחלת זמן ק"ש היא "משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן" - והרי הזמן שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן הוא בבין השמשות, ואילו התחלת זמן ק"ש הוא לאחר זה? ולכן מסתבר לומר דזה שאומר "לאכול בתרומתן" (ולא בתרומה) קאי על בכורים, שהיא "תרומתן" של הכהנים שאין לבעלים טובת הנאה בהם, ולכן מדייק "בתרומתן" - ובכורים גם בזמן בית שני הם מן התורה, והזמן שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן (בבכורים) הוא כשהוא ודאי לילה. ועצ"ע. עכ"ל.

ויש להעיר שכן הקשה גם בס' הר צבי להגרצ"פ פראנק ז"ל (זרעים) סי' ל"ד, דאכילת תרומה יש לדון דגם בבין השמשות יכול לאכול דספיקא דרבנן לקולא ואין תולה זמן ק"ש בזמן אכילת תרומה, ומביא לתרץ עפ"י מ"ש בס' אהל אברהם סי' מ"ה (וראה גם בצפנת פענח ברמב"ם שם בסוף ההלכה שכ"כ, וכג' בס' קול סופר סי' כ"ב) דאע"ג דחובת ההפרשה בזמן בית שני ובזה"ז הוי רק מדרבנן, מ"מ לאחר שכבר הפריש ה"ז תרומה דאורייתא, דאין לך בו אלא חידושו זה שאינו טובל ואינו מחייב בהפרשה מה"ז, וכע"ז מצינו בירושלמי הביאו הרמב"ם הל' תרומות פ"ב ה"ב: הפקיר קמה וזכה בה ועבר והפריש ממנו תרומה ה"ז תרומה עכ"ל. אעפ"י שפטורה משום הפקר מ"מ אם הפריש הוי תרומה, ועפ"ז תירץ בהר צבי שם כמה קושיות שמקשים לשיטת הרמב"ם, וממילא לא קשה ג"כ קושיא הנ"ל במתניתין דברכות, כיון דלאחר ההפרשה ה"ז תרומה דאורייתא, ובודאי אי אפשר לאכלו בבין השמשות.

אבל באמת הוכיח אח"כ בהר צבי דאי אפשר לומר כן, כי לדעת הרמב"ם מוכח דגם אחר שהפריש ה"ז תרומה מדרבנן, וכמ"ש הרמב"ם בהל' איסורי ביאה פ"כ ה"ג: חלה בזמן הזה ואפילו בארץ ישראל אינה של תורה כו' וכן תרומה בזמן הזה של דבתי סופרים ולפיכך אוכלים אותה הכהנים שבזמנינו שהן בחזקה עכ"ל. הרי מוכח דגם לאחר ההפרשה ה"ז רק תרומה מדרבנן, ועל' גם בס' מעדני ארץ שם שהקשה ע"ז ממ"ש הרמב"ם בהל' תרומות פ"ב ה"ב: "כל

המפריש מדבר שאינו חליב תרומה אינה תרומה", משמע בהדיא דכל שפטור מההפרשה אף בדיעבד לא הו"ל תרומה עי"ש, וא"כ אי אפשר לתרץ כהנ"ל.

ואכתי יש להעיר ממ"ש בס' יחי ראובן (מערכת ד' אות ה') דהרמב"ם סב"ל דתרומה מיקרי יש לה עיקר מן התורה ולא אזלינן בספיקא להקל אפילו בתרומה דרבנן, וכמ"ש בבית יוסף יו"ד (ס"ג שכ"ג ושכ"ב) לדעת הרמב"ם דחלת חוץ לארץ מיקרי שיש לו עיקר מן התורה ודכוותה תרומה בזמן הזה מיקרי דבר שיש לו עיקר מה"ל עי"ש, ועי' גם ברדב"ז הל' תרומות פ"א ה"ב לענין תרומה מדרבנן דמ"מ לא אמרינן ברירה כיון דיש להו עיקר מן התורה אע"ג דחיובם מדבריהם לא אמרינן ברירה. ועי' גם בשדה חמד מערכת ת' כלל כ"ג ובפאת השדה מערכת א' כלל קכ"ד אות ה' שדן בזה בארוכה ומביא שכ"כ המל"מ בהל' תרומות פ"ז הל' י"ז דאף למ"ד דתרומה בזמן הזה דרבנן לא אזלינן בספיקא לקולא כשאר ספיקות דרבנן, דרק לענין תערובות חילקו בין תרומה בזמ"ז לתרומה דאורייתא אבל לתרומה עצמה אף שהיא מדרבנן, כדברי תורה דנין אותה לגמרי וכל ספיקא לחומרא עי"ש. ולפי זה נמצא דגם תרומה דרבנן אי אפשר לאכלה בבין השמשות. אבל עי' עוד בשדה חמד שם שישנם החולקים על זה.

ועי' עוד ברדב"ז שם פ"א ה"ה דכל ימי הבינו החמירו על התרומה לחושבה כדאורייתא מפני שהיו מצפין תמיד לביאת כולם, וכ"כ בפ"ו ה"ב עי"ש, ואע"ג דהתורה שהפרשה קודם ביאת כולם לא תהי' כלל דאורייתא אף אם יבואו כולם, מ"מ כיון שבכל שעה ושעה היו מצפין לביאת כולם לפיכך החמירו בה יותר. דלפי"ז אפ"ל ג"כ דבזמן בית שני ג"כ אוכלין תרומה רק בצאת הכוכבים דוקא. (ועי' גם בפרחי ציון מהגר"פ פערלא על ס' כפתור ופרח פרק חמישי בזה בארוכה).

ח. ב) במ"ש דלכך מדייק "בתרומתן" ולא בתרומה משום דקאי על בכורים דאין לו להבעלים טובת הנאה כו', יש להעיר במה שביארו האחרונים בכמה מקומות דבהגדר ד"טובת הנאה" י"ל בב' אופנים: א) דבזה שנתנה התורה להבעלים רשות ליתנם למי שירצה, הנה הפי' שיש לו בעלות בעצם גוף המתנות דזהו גם ממונו. ב) דגוף הדבר אינו של

הבעלים כלל והזכות שיכול ליתנם למי שירצה הוא רק זכות צדדי בלבד. ונפק"מ בזה אם כהן חטף המתנות מישראל אם יש לו להישראל תביעה שיחזירם לו או לא, וביארו בזה דברי התוס' בב"מ ו, ב, (ד"ה והא) דזה תלוי בב' תירוצי התוס', דאי נימא כאופן הא' יומתק ביותר ד"תרומונו" קאי על בכורים דוקא כיון דבתרומה סתם ה"ל לו להישראל בעלות בגוף הדבר.

*

ט. ג) במ"ש דבכורים ותלוי רק אם הוא "כפני הביז" (וראה הערה 92) יש להעיר במ"ש בס' כנסת הראשונים זבחים (ח"ב ע' כ"ב, ובס' תורת הקודש סי' ל"א) דמהרמב"ן מכות לט, א, יוצא דלמ"ד אעפ"י שאין בית, גם בבכורים יש דין זה, אבל בזית רענן (ויקרא רמ"ז תנ"ו) על הא דאיתא שם: ואם תקריב מנחת בכורים לה' ר' יהודא אומר עתידה מנחת בכורים לפסוק ולחזור כתב וז"ל: פ"י כשיחרב ביהמ"ק ויחזור לכשיבנה, והראב"ד הקשה דהא כל הקרבנות פסקו וחזרו כשנבנה הביז" כו' מיהו ל"ל דסב"ל דקדשה לע"ל ומקריבין אעפ"י שאין בית ואפ"ה אין מבליאן בכורים, ובתוס' העזרה שם (פי"ג) ביאר דאין הפרש בין בכורים למנחת בכורים דבכורים שאני מכל הקרבנות כיון דכתיב בית, צריך בית דוקא, עיי"ש בארוכה. נמצא דזהו ותנאי יחיד הן להא דאי"צ ביאת כולכם, והן להא דבכורים שאני דאינו מזקקים אח"כ כפי ששייך בשאר הקרבנות.

*

י. ד) בלקו"ש פ' יתרו (סעי' ד') כתב וז"ל: וי"ל שיש בזה נפק"מ לענין מ"ע שהזמ"ג שנשים פטורות מהן .. לפי המדרש - מלכתחילה לא ניתנו להן ענינים אלה, היינו שאינן מצוות עליהן כלל, כי לא ניתן להם אלא "מה שהן יכולות לשמוע", משא"כ להמכילתא, כיון שניתן להם "ראשי דברים", דהיינו כללי כל התורה כולה, הרי שייכות הנה לכל התורה כולה, והפטור הוא רק בענין קיומן במעשה, אבל נתינת התורה ומצוותיה, הרי כל התורה ומצוותיה (גם מ"ע שהזמ"ג) ניתנו גם לנשים, וזה שאינן חייבות בעשייתן אינו ממעט כלל בהנתינה והקבלה.

ויש להעיר בזה פלוגתת הראשונים האם נשים רשאות לברך על מ"ע שהזמן גרמא, דע"ל עירובין צו, א, דזנ"א

מיכל בוז כושי היתה מנחז תפילין ולא מיחו בה חכמים כו' ודילמא סבר לה כו' יוסי דאמר נשים סומכות רשות כו' דתניא דבר אל בני ישראל וסמך, בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות, ר' יוסי ור"ש אומרים נשים סומכות רשות, ובתוס' שם ד"ה דילמא כתב: מכאן אר"ז דמותר לנשים לברך על כל מ"ע שהזמ"ג אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא גם מברכת, אע"ג דר"מ ור' יהודא פליגי עליה כדאמר בסמוך, קיימ"ל כו' יוסי לגבי תרוויליהו עכ"ל, ועל' גם בחגיגה טז, ב, בתוד"ה לעשות דשיטת ר"ת תלוי בדעת ר' יוסי דנשים סומכות רשות, ועל' גם בקידושין לא, א, בתוד"ה דלא, וברא"ש שם סי' מ"ט (והרא"ש הקשה על ר"ז עיל"ש) ועל' גם ברמב"ן בקידושין שם דלר' יהודא אינן מברכות ולר' יוסי מברכות ועל' גם בר"ן שם.

והנה הראב"ד בפירושו לתורת כהנים פ' ויקרא פ"ב ביאר דעת ר' יוסי דנשים סומכות רשות וז"ל: איכא למ"ד לדעת ר' יוסי ור"ש אפילו סמיכה גדולה עליו מותרת בנשים, שכן נתנה בתורה לאנשים חובה ולנשים רשות, והנשים דומיא דאנשים לכל מ"ע שהזמן גרמא אעפ"י שיש בה איסור תורה כגון ציצית של תכלת לנשים כו' אבל הנשים המקריבות עושות סמיכה באנשים לר' יוסי אעפ"י שהיא עבודה בקדשים וכו' והא דאמרינן חגיגה ט"ז דאמרינן אקילו ידייכו התם הנשים לא הו' להן חלק בקרבן ומשום נחת רוח דנשים עשו הסמיכה, אבל הנשים בקרבן שלהן סומכות כאנשים עיל"ש, וביאר בקובץ שיעורים בסוף קידושין דזהו דעת ר"ז דפסק כו' יוסי וסב"ל דקיום המצוה היא בנשים מן התורה כמו באנשים, אלא דאינן חייבות בהן ואין נענשות בביטול המצוה, ולכן בעת שמקיימים המצוה ה"ז דוחה ג"כ כלאים בציצית, ועד"ז לענין סמיכה דמותר להם להשתמש בקדשים וכו', ולכן יכולות לומר "וצונו" כיון שהמצוה ניתנה לנשים כמו לאנשים, ומבאר בזה כוונת הר"ן שם עיל"ש בארוכה: ויש להוסיף גם בדעת הרא"ם בתוספותיו על הסמ"ג (סוף חלק הלאווין) דלשיטת ר"ת חייבות הנשים לברך אם מקיימות מצוה שהזמן גרמא (אלא שהפוסקים נחלקו עליו, וסב"ל דרק רשות לברך וראה שו"ע אדה"ז סי' ל"ז סעי' ג' וס' תקפ"ט סעי' ב' ובברכי לוסף שם בארוכה) ויש לבאר דבריו דסב"ל כהנ"ל דנשים כשמקיימות מ"ע שהזמ"ג ה"ז קיום מצוה מה"ז, והברכה היא חלק מעצם קיום המצוה, ולכן חייבות לברך, וראה בס' הליפות בלתי בפתח הבית ס'.

ל"ט).

דלפי דבריו נמצא דפלוגתת הראשונים אם נשים מברכות על מ"ע שהזמ"ג או לא תלוי אם בעשיתן יש קיום מצוה מה"ת או לא, ור"ת פסק כר' יוסי ולכן שפיר מברכות ועל גם בס' קונטרסי השיעורים - קידושין שיעור כ' בארוכה.

ולפי המבואר בהשיחה יש לבאר היטב פלוגתא זו, דאי נילמא כהמדרש דמלכתחילה ניתנה להם רק "מה שהן יכולות לשמוע" ולא מ"ע שהזמ"ג וכו', מסתבר לומר דאי"כ קיום מצוה כלל מה"ת, משא"כ לפי המכילתא דניתנה להן כל התורה כולה גם מ"ע שהזמ"ג, אלא דאינן חייבות בעשיתן, ל"ל דאם הן עושין מצוות אלו, יש בהם קיום מצוה מה"ת, (וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1249 כע"ז בנוגע לקטן).

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

דא. בלקו"ש יתרו שנה זו סעיף ד מביא מ"ש האריז"ל בהטעם דנשים פטורות ממ"ע שהזמן גרמא ש"בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה .. וז"ס משארז"ל אשתו כגופו דמלא".

וממשיך בהשיחה (שם): וענין זה הוא לא רק בנשים נשואות אלא גם בבנות ישראל שלא נישאו עדיין, כי כיון שאיש ואשה יחד הם נשמה אחת, וכ"א בפ"ע הוא "פלג גופא", הרי גם לפני חיבור שני החצאים יחד, מהני המעשה של האיש ל"חציו השני", להאשה. עכ"ל שם.

ולכאורה ל"ע אם ביאור זה מתאים עם המבואר בהמשך חייב אדם לברך תר"ח רפכ"ז וז"ל: ע"י נשואין ה"ה משועבדות לגמרי לבעלה שלכן פטורה ממ"ע שהזמן גרמא מפני שבעלה מוציאה ידי חובתה, שהרי בזמן היא משועבדת לבעלה .. אבל אירוסין אין מע"י לבעלה שהרי אינו חייב במזונותי, ורק מפני כי נשמתה מעלמא דנוק' והמל' משועבדת לז"א בעלה. ולכן גם בעודה נערה פטורה ממ"ע שהזמ"ג אבל אין לה מי שיפטור אותה עד הנשואין. עכ"ל (וראה גם מ"ש בהערות וביאורים גליון רמא).

ואולי י"ל:

בזה שנשים פטורות ממ"ע שהזמ"ג לשנים ב' ביאורים (לכאורה) (בסה"ק, 1) הנ"ל מכתבי האריז"ל ש"בעשות הזכר כו' אין מהצורך שגם הנשים תעשנה כו' כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה כו'". ולטעם זה נתבאר בהשיחה דגם לבנות ישראל שלא נישאו עדיין מהנני המעשה של האיש - "בעשות הזכר כו'", (2) בספר מערכת אלקות פ"י (הובא באוה"ת פ' בא שנסמן בהשיחה) כ' דזה שנשים פטורות ממ"ע שהזמ"ג הוא משום **משועבדת לבעלה** [ולהעיר גם מאבודרהם וכלבו כו'] עי"ש. ולכאן עפ"י ביאור המערכת אמאי בנות ישראל שלא נישאו עדיין פטורות? וי"ל שע"ז בא הביאור בהמשך חייב אדם הנ"ל להגם ד"אין לה מ' שלפטור אותה עד הנשואין" מ"מ פטורה מפני שהיא משועבדת לז"א בעלה. וכמפורש גם בד"ה תורה צוה תש"ט: וגם הפניות שאין בהם שעבוד בפועל, מ"מ להיות אשר שרשם הוא מבחלי' נוק', והמל' היא משועבדת לז"א בעלה, לכן הנה גם הפניות פטורות ממ"ע שהזמ"ג, לפי שבשרשם הרג בחלי' המל' משועבדת לז"א. עי"ש.

אמנם צ"ע אם אפ"ל שטעם האריז"ל והמערכת הם ב' פירושים שונים, ובפרט אשר באוה"ת שם מביאם ביחד.

ואופ"ל באו"א דמ"ש בהמשך חייב אדם הנ"ל ש"אין לה מי שיפטור אותה עד הנשואין" אין הכוונה דלפועל אין מי שיפטור אותה, אלא דאין **אנו** יודעין מי פוטר אותה, אבל כלפי שמיא גליא, **ודוחק**, כי לא משמע כן מפשטות הלשון.

הרב אהרן לייב ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

לב. בלקו"ש יתרו ס"ד מבואר הנפק"מ בין המכילתא להמדרש לענין מ"ע שהזמ"ג שנשים פטורות מהן וכן ת"ת שנשים פטורות.

דלפי המדרש שאי' שט שלנשים נאמר "ראשי דברים שהם יכולות לשמוע" מלכתחלה לא ניתנו להן ענינים אלה שאינן מצווה עליהן כלל, משא"כ להמכילתא שאי' שם רק "ראשי דברים" שניתן להם כללי כל התורה שייכות הנה לכל התורה

כולה כו' עיי"ש.

וממשיך דיומחזק עוד ע"פ מ"ש האריז"ל שבעשיות הזכר המצות אין מהצורך שגם נשים תעשנה לבדה כי כבר נכללת עמו. כו'. וכדאי גם בזהר שהאיש והאשה כל אחד לעצמו הוא פלג גופא.

ובהערה 27 שם: והרי ענין זה נאמר גם לסניף להלכה שנשים ואמרות ברית ותורה בברכת המזון - "כיון שאין נקרא אדם אלא כשיש לו אשה .. הרי הזכר ונקבה הם גוף א' לפיכך יכולות לומר על ברית הזכרים שחתמת בבשרנו וכן תורתך שלמדתנו על למוד הזכרים" (שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ז ס"ז, מב"י (בדק הבית) הובא במג"א שם סק"ג).

ולכאו' מצינו כעין זה גם במצות עשה שהזמ"ג, שכ' בשו"ע אדה"ז ס"ז ס"ג (מהמג"א): דמ"מ אפ"י נקבות וודאים וכן עבדים אם ירצו להתעטף בציצית ולברך הרשות בידן כמו שנוהגין בשאר מצות עשה שהז"ג ויכולין לומר וצונו להתעטף בציצית אע"פ שהן אינן מצווין מפני שהאנשים מצווים על כך.

ולכאו' הוא הוא אותו הענין המבואר בפנים ובהערה 27, דמכיון ש"האנשים מצווים על כך", ואיש ואשה הם גוף א' יכולין לומר "וצונו".

[ועפ"ז י"ל שזהו החילוק בין ב' הטעמים שבשו"ע אדה"ז ומג"א שם, שממשיך שם: וגם הן כשמקיימין מצות שהם פטורים מהם אעפ"י שאין להם שכר גדול כמצווה ועושה מ"מ קצת שכר יש להם לכן יכולות הן לברך על כל מצות שהן פטורין מהם. דלטעם הא' הרי גם הם שייכות במ"ע שהזמ"ג מחמת הבעל משא"כ לטעם הב'].

וצ"ל דאין לפרש כן בשו"ע ס"ז, דאז ה"ל אדה"ז מפרש שם הא דאיש ואשה הו"ל גוף א' המבואר בס"ל קפ"ז.

ולכאו' החילוק דבס"ל קפז מדובר שהנשים ואמרות על תורתך שלמדתנו על למוד הזכרים (ולא בשליכות ללימוד התורה שלהם), משא"כ בס"ל הרי מדובר בזה שהנשים עושות המצות, ומברכות "וצונו" בשליכות לקיום המצוה שלהן. אלא שמבארים הטעם שיכולות לומר "וצונו" מחמת הבעל. ולכן אין לומר בזה שמברכות וצונו מחמת שהן גוף

א' עם הבעל.

[ובאמת במח"ש למג"א שם כ' בטעם הדבר: ושל" וצונו ר"ל דאין בזה משום דובר שקלים כיון שהאנשים נצטוו ור"ל וקאי וצונו על כלל אומות ישראל שנצטוו בה]. ועצ"ע.

הרב נחמן שפירא
- משפיע בישיבה -

יג. ב' לקוטי שיחות' כרך חי עמ' 320 הע' 26:
"...וידוע הסיפור מאדה"ז אודות ביכל חסידות שנשרף
שלי' כתוב עליו בכ"ק אדה"ז בחרם בזה ובבא, ולאחר
שנשרף, בקש רבינו הזקן אם מישהו עיין בו, ועל שאלת
אדמה"מ הרי כתבת בחרם בזה ובבא ענה לו אדה"ז "איפה
המסנ"פ על חסידות!?!".

[במקומות נוספים (ראה ס' בצל החכמה, אה"ק תשמ"ז
עמ' 42 וש"נ בהע' 33) הובא סיפור דומה על כב' קדושת
אדמו"ר ה' צמח צדק].

מן הראוי לציין שמקורו של סיפור זה על אדה"ז
בהרה"ג הרה"ח וכו' הרד"ץ חן רבה של טשרניגוב - כפי
שהובא ברשימתו של הר"י של' מונדשיין ב' בטאון חב"ד'
גליון 32 (כסלו תשל"א) עמ' 18 מכת"י הרה"ח וכו' ר'
סעדי' ליבעראוו (ז"ל) שרשמו מפיו, והשווה סיפורי
חסידים - תורה' עמ' 302.

הרב מרדכי מנשה לאופר
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
אשדוד - אה"ק

יד. בלקוטי שיחות כרך יז עמ' 268 הערה 24: "וידועה
השקו"ט (יד מלאכי כללי הדל"ית סימן קמד. שד"ח (כרך ט')
כללי הפוסקים סט"ז אות נ') האם אפשר לדרוש ללמוד
הלכות מפסוקים לאחר חתימת התלמוד. ולהעיר מסדר ברה"נ
לאדה"ז (פ"ג ס"ב) "אם ה" מעונה בכבלי ברזל" שלכאורה
מקורו הכתוב (תהלים קז, י) "אסירי עני וברזל" (שער
הכולל פכ"ג)".

א) לכאורה כ"ה פטות הפסוק ולא 'דרשה', בתהלים ש.ס.

ב) מדוע לא הובא מהל' ת"ת לאדה"ז (פ"א טה"א) "לחדש הלכות רבות ודרשות הפסוקים" עיל"ש, ולהלן ה"ה: "ובדרשותיהן במדות שהתורה נדרשת, ועיל"ז יתחדשו ג"כ חידושי הלכות לאין קץ ותכליות...". (ולפלא שגם הגר"מ אשכנזי שליט"א לא העיר ע"ז בהערות וציונים שלו שם).

הרב יוסף שמחה גינזבורג
רב מקומי
- עומר - אה"ק -

א ג ר ו ת ק ו ד ש

טו. ב'אגרות-קודש' כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך ח' עמ' רכג:

"בהנוגע לס' חמדת הילמים, הנה גם בדבר זה יש סברות חלוקות. . לע"ע לא מצאתיו מובא בספרי רבותינו נשיאינו הק'... ", עפלה"ק.

לפיל"ז צריך לעיין מחדש בפיענוח הר"ת בשו"ע אדה"ז בקונטרס אחרון סרפ"ה שכתב "וכ"כ בח"ה ח"ב פט"ו ע"ש" - ודלא כמו שציין ב'מראי מקומות לקונטרס אחרון' (קה"ת ברוקלין תשל"ו) עמ' 61: "(אולי כוונתו ל) חמדת הילמים ח"א פ"ג".

הרב מרדכי מנשה לאופר
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
אשדוד, אה"ק

טז. באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ט':

(1) ע' לא בענין המכתבים שמקורם מהגניזה החרסונית "העזקה זו נעשתה ע"י אברך ד.י. היל"ד בריגא, אשר היל' ר'א שמים... " ויש להעיר שהכוונה להרה"ת דובער

יודוביץ, למד בליובאוויטש = ליובאוויטש: וחיליה ע' 298. (כך שמעוזי מהת' ישראל מרדכי שי' קאזמינסקי).

2) אגרת ב'תשסב לרא"ח שי' גליצנשטיין בסופו, כותב: "בהנוגע לעיר הולדתי היא נקאלאיינעו ולא יקאטרינסלב".

ויש להוסיף ביאור:

בבטאון חב"ד חוברת ה' (ב' י"ג ניסן תשי"ד) ע' 25 נאמר: כ"ק אדמו"ר שליט"א נולד ביום ג'א בניסן תרס"ב בעיר יקאטרינסלב...". וע"ז בא תיקונו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הנעתק לעיל.

ועפ"ז נדפס בבטאון חב"ד חוברת ז' (ל"ט כסלו תשטו) בסופו 'תקון סעויות בבטאון חב"ד חוברת ה' בעמוד 25 נכתב בטעות שכ"ק אדמו"ר שליט"א נולד בעיר יקאטרינסלב, האמת היא שכ"ק שליט"א נולד בעיר ניקולאיעב".

3) במפתח הענינים ערך מכתבים (ע' שלט) יש להוסיף: כ"ק אדמו"ר שליט"א: רח (פותח כל המכתבים המופנים אליו - בעצמו).

הרב נחום פרלשטיין

- ברוקלין נ.י. -

ז.ז. הערות למפתח אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ל

מפתח מקומות

חסר ערך צפת ע' ג'.

ערך אה"ק ת"ו חסר ע' כה-ו, ע' עו, קס"ז, רכ"א, רמז.

ערך ארצה"ב חסר ע' לז, ע' מה, קסז, עדר.

ערך מרוקו חסר ע' מו, ע' קכב, שצ"ג.

חסר ערך לונדון ע' צג.

ערך קטבלנקה נדפס ע' קכב וצ"ל קכא.

בעמוד קמג מוזכר שכונת שערי חסד אולי הכוונה לשכונה זו בירושלים ועכ"פ חסר במפתח.

ערך צרפת חסר הציון לע' רצ שאינו לא תו"ת ולא ביות רבקה ולא מצויין לפחות לערך לשכה.

ערך כפ"ח חסר ע' רטז.

ערך ירושלים חסר ע' ריז.

ערך ת"א חסר ע' רנז.

חסר ערך קלעוולאנד ע' שטז, שנו.

חסר ערך ווארשא ע' שלט.

חסר ערך אפריקא ע' שצג.

מפתח מוסדות

ערך נשי ובנות חב"ד: חסר ע' יב, ע' פה, רטו.

חסר ערך קופוז בקור חולים ע' כד.

ערך מרכז הישיבות תו"ת חסר ע' נ'.

ערך תו"ת דצרפת חסר ע' צה.

ערך תו"ת נ.י. חסר ע' צח.

חסר ערך: פרויען גרופע פאר טהרת המשפחה ע' קה-ו.

חסר ערך: חברה מלביש ערומים.

ערך צא"ח חסר ע' ריז, שמ"א.

חסר ערך ועד הרבנים (דברונזביל ואיסט נ.ל.) ע' רנו.

ערך תול'ת חסר ע' שמה.
ערך ביהכנ"ס חסר ע' שעד.

מפתח אנשים

ערך גורודצקי חסר ע' סה.

חסר ערך: נמנוב שד"ב ע' קנ.

ערך הוביץ יהודא לייב נדפס ע' קעז וצ"ל קעו.

ערך עלבוים נ. חסר ע' קפג.

ערך לודמיר ד. חסר ע' קפג.

ערך פריז א. חסר ע' ריז.

חסר ערך מוצקין פ. ע' ריט.

ערך מערקין חסר הציון למרים ע' רמד.

ערך קריגר צ. מצולין לע' רמ"ח וצ"ל רמט.

ערך דובאוו חסר ע' רעג.

בעמוד שמח שו"ה יצחק נדפס ובראם ולכאורה צ"ל

בראשם.

בעמוד שצד מכתב ג'שנו בסוף המכתב כותב כ"ק

אדמו"ר שליט"א וז"ל: "בטח ינצלו למי הפורים הבע"ל..."

א"כ צ"ע הבמה שהעורך רשם את תאריך המכתב וצ"ח אדר

תשט"ו". הת' יוחנן לייב גלינברג

ח ס י ד ו ת

חי. עיין בתניא פרק יח, וז"ל: וזהו לשון חכמה כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין, עכ"ל.

ועיין שם פרק ג, וז"ל: וביאור הענין כי הנה השכל שבנפש המשכלת שהוא המשכיל כל דבר נקרא בשם חכמה כ"ח מ"ה, עכ"ל.

צ"ל, למה לא פירש אדה"ז בפרק ג מה שפירש בפרק יח בנוגע לחכמה כ"ח מ"ה, ובפרט כשמקדים "וביאור הענין", והרי עדיין לא מבאר כאן למה נקרא חכמה כ"ח מ"ה.

ובזה שאומר שם ("חכמה) כ"ח מ"ה" בלי לבאר מהו הפירוש בכ"ח מ"ה לכאורה אין אנו מרויחים כלום בהוספת תיבות אלו.

ואם נאמר שזה מובן בלי שום ביאור, למה יש ביאור על זה בפרק י"ח*.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

(* הענין הוא פשוט: בפ' יח כוונתו לבאר שחכמה היא למע' מההבנה וההשגה, כמו שמתחיל בזה וכן מדבר בזה עד סוף הפרק, לכן מביא גם זה "שאינו מושג ומובן", משא"כ בפ"ג אין כוונתו בזה, וכל הענין שם לבאר אין שחב"ד הם "אמות ומקור למדות", ולכן מבאר שם סדר הענינים אין שחב"ד הם מקור למצות, ומזחיל לבאר ענין החכמה שהוא כ"ח מ"ה, הלינו שהיא רק נקודה, ואין כוונתו שם לבאר שהוא אינו מושג, אלא דההשגה היא לא כ"כ בהרחבה כמו בבניה, וכמו שממשיך שם אח"כ.

במלים אחרות אפשר לומר: כי הלא החכמה אף שהוא אינו מושג ומובן, הלא הוא גם מקור השכל וההבנה, וכמו שאומר בפרק יח, ובפ"ג העיקר נוגע מה שהוא מקור השכל.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

יט. בפירש"י ד"ה ונגפו (כא, כב) אין נגיפה אלא לשון דחיפה והכאה כמו (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך (ירמי' יג) ובטח יתנגפו רגליכם (ישעי' ח) על אבן נגף, עכ"ל.

עיון בפירש"י בפרשת וארא ד"ה נגף את כל גבולך (ז, כז): מכה וכן כל לשון מגפה אינו לשון מיתה אלא לשון מכה וכן ונגפו אשה הרה אינו לשון מיתה וכן ובטרם יתנגפו רגליכם פן תגוף באבן רגלך על אבן נגף, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה בפרשתינו מביא רש"י הראי' מירמי' (ובטרם יתנגפו רגליכם) אתה הראי' שמביא מתהלים, משא"כ בפרשת וארא מביא הראי' מירמי' תחילה.

ולכאורה ה"ל להביא ראי' תחילה מירמי' ואחר זה מישעי' ולבסוף מתהלים.

(ב) למה אין רש"י מביא ראי' ממה שכתוב בפרשתינו (כא, לה): וכי יגף שור איש את שור רעהו וגו'. ששם מוכרחים לומר שאין זה לשון מיתה, שהרי נאמר אח"ז: "ומת".

(ג) בפרשת כי תשא כתיב (לב, לה): ויגף ה' את העם וגו', ופירש"י שם: מיתה ביד שמים וכו'.

וכן בפרשת שלח כתיב (יד, לז): וימתו האנשים . . . במגפה וגו', ופירש"י שם: באותה מיתה וכו', ואם כן, מהו הפירוש ברש"י "וכן כל לשון מגפה אינו לשון מיתה וכו'".

*

כ. בפירש"י ד"ה וכי יגח שור (כא, כח): א' שור וא' כל בהמה וח' ועוף אלא שדבר הכתוב בהווה, עכ"ל.

ועיון בשפתי חכמים, וז"ל: ילפינן שור שור משבת כו' כמו שפירש"י על פסוק שור או חמור, עכ"ל.

ועיין בפירש"י ד"ה שור או חמור (כא, לג): הוא הדין לכל בהמה וח' שבכל מקום שנאמר שור וחמור או למדין אותו שור שור משבת שנאמר למען ינוח שורך וחמורך מה' להלן כל בהמה וח' כשור שהרי נאמר במקום אחר וכל בהמתך אף כאן כל בהמה וח' כשור וכו', עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה לא פירש רש"י כל האריכות הזה בד"ה הראשון.*

(ב) בד"ה הראשון הוסיף רש"י גם עוף, ולמה לא הזכיר זה גם בד"ה השני.

ועד"ז יש להעיר מפירש"י בפרשת כי תצא ד"ה לא תחטום שור בדישו (כה, ד): דבר הכתוב בהווה וה"ה לכל בהמה ח' ועוף וכו', עכ"ל.

ואולי אפשר לומר שזה שעוף יפול בבור לא שכח, ולכן לא הזכיר זה.

(ג) מנין יודע רש"י שהדין כן גם בעוף" והרי בפסוק נאמר "וכל בהמתך".

ואולי אמר זה מסברא, שהרי אין טעם לחלק.

(ד) בד"ה וכי יגח שור (הנ"ל) מתחיל רש"י: "א' שור וא' כל בהמה וח' ועוף", ומסלים: "אלא שדבר הכתוב בהווה".

ובד"ה לא תחטום שור בדישו (הנ"ל) מתחיל רש"י: "דבר הכתוב בהווה" ומסלים: וה"ה לכל בהמה ח' ועוף".

יש כאן עוד דיוק, שבפרשתינו אומר: "א' שור וא'

* ראה לקו"ש ח"ו משפטים א' הערה 41, שמשם משמע שדוקא בפסוק ל"ג צריכים לכל האריכות עיל"ש.

כא. בפירש"י ד"ה בכור בניך תתן לי (כב, כח): לפדותו
 בחמש סלעים מן הכהן והלא כבר צוה עליו במקום אחר אלא
 כדי לסמוך לו כן תעשה לשורך מה בכור אדם לאחר ל' יום
 פודהו שנא' ופדויו מכן חדש תפדה אף בכור בהמה דקה
 מטפל בו ל' יום ואח"כ נותנו לכהן, עכ"ל.

*

וצריך להבין:

(א) זה שרש"י אומר: "והלא כבר צוה עליו במקום
 אחר" לכאורה כוונתו למה שכתוב בפרשת בא (יג, ב): קדש
 לי כל בכור פטר כל רחם וגו', והרי שם מסיים הכתוב:
 ...באדם ובבהמה לי הוא. הרי שם כבר נסמך בהמה לאדם
 והרי גם משם יכולים ללמוד שכמו בכור אדם לאחר ל' יום
 פודהו כן הדין בבכור בהמה.

(ב) עיין במכילתא, וז"ל: ...מה בכור בהמה הנפלים
 פוטרין בה און הבכורה אף בכור אדם הנפלים פוטרין בה און
 הבכורה, מה בכור אדם אתה רשאי ליתן פדיונו לכל כהן
 בכ"מ שירצה אף בכור בהמה אתה רשאי ליתן לכהן בכל מקום
 שתרצה. . מה בכור אדם אתה מטפל בו שלשים יום אף בכור
 בהמה אתה מטפל בו שלשים יום, עכ"ל. וכן מפרש המכילתא
 בפרשת בא.

ועיין בפרשת בא בפירוש התורה והמצוה להמלבי"ם
 שמפרש, וז"ל:

...עפ"ז ערך פה ג' דרושים על מה שנמצא ג' פעמים
 שמקיש בכור אדם ובכור בהמה זל"ז. . וממ"ש פה פטר רחם

** ע"פ כללי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירש"י עה"ת,
 חוזה רש"י על פירושו בספר אחר כשאינו סומך על הפן חמש
 לזכור, אלא שבקיצור.

באדם ובבהמה דריש להקיש אדם לבהמה שהנפלים פוטרים בו כמו שלמד מוכל שגר בהמה (ולהעיר שגם רש"י פירש כן - שהנפלים פוטרים בו - הכותב).

ומ"ש מה בכור אדם אתה רשאי לתנה בכ"מ למד ממ"ש בפ' קרח כל פטר רחם בישראל באדם ובבהמה לך יהי'.

ומ"ש מה בכור אדם מטפל בו שלשים יום למד ממ"ש בפ' משפטים כן תעשה לשורך ולצאנך, עכ"ל המלבי"ם בפרשת בא.

הרי מצינו שהקיש הכתוב בכור אדם לבכור בהמה ג' פעמים, ולמה לא פירש רש"י כל זה, וגם לא פירש למה צוה הכתוב בכלל על מצות בכור ג' פעמים.

וע"ד שפירש"י בד"ה לא תבשל גדי (כג, יט):
...ובג' מקומות כתב בתורה וכו'.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

השלמה להערות שבקובצים ויחי, שמות, וארא, בענין השותפות בין יששכר לזבולון

כב. בקובץ הערות וביאורים פ' בשלח העתקתי בסיום הערתי, שאלתו האחרונה של הרב וו.ר. על דרך הבנתו בדברי רש"י בפרשות ויחי - וזאת הברכה, בענין השותפות של יששכר וזבולון, שעל ידו יסורו הוב שאלותיו בדברי רש"י האלו..

וזה לשונו בהשגתו הנ"ל:

"ובכל אופן, האיך שנפרש הלשון "שותפות" בפרש"י בפרשת וזאת הברכה, צריכים להבין:

כשרש"י בפרשות ויחי (הנ"ל) מפרש שזבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה, שואל הבן חמש למקרא שאלה פשוטה לכאורה: למה הסכימו זבולון לכלל זה, וכי הם לא הבינו החשיבות של לימוד התורה?

ופלילו לרש"י לפרש זה גם שם (בפ' ויחי); עכ"ל
שאלתו בקובץ הנ"ל.

התשובה לזה הוא: הי' מקום לשאלתו הנ"ל, כשתיאר
ענין התורה של יששכר בברכת יעקב, הי' ענינו הוספה
בעסק תורתו באופן רגיל" שנגרם ע"י שזבולון הסיר ממנו
הטרדה של עול הפרנסה.

ואז הי' גם מקום לשאלה נוספת: היתכן שמוצאין
סידור כזה רק בין זבולון ויששכר ולא אצל שאר השבטים?

(מה שלא הי' שואלים: כן בפ' יוזאת הברכה, ששם
מפורש בפ"י רש"י שהי' לשניהם בחלקם אוצרות משותפות,
שלא מוצאין כן בין שאר השבטים).

אבל בעיון קל בלשון רש"י בפ' ויחי בקשר לשבט
יששכר, רואים מיד שדברי יעקב על יששכר הם בעיקרם
ורובם לשונות של הפלגה בדרגת מסירתם ללימוד התורה.
וכפירוש רש"י בד"ה יששכר חמור גרם (מט - יד): ...סובל
עול תורה... שמתעוניהן אותו משאוי כבד.

ובד"ה רובץ בין המשפטים: כחמור המהלך ביום
ובלילה ואין לו לינה בבית...

ובהדגשה בלשון הכתוב אחרי זה "ויט שכמו לסבול"
(עול תורה - רש"י) - כולם לשונות של מסירות ללימוד
התורה באופן מופלג ויוצא מן הכלל - עד כדי כך שהגיעו
לעמדה נשגב ונעלה, להיות מקור להוראה לכל שבטי ישראל.

וכפרש"י שם בד"ה ויהי: לכל אחיו ישראל

ובד"ה למס עובד: לפסוק להם הוראות של תורה.

לאור כל זה יש להבין בפשט"מ גם בפ' ויחי למה אין
מוצאין סידור דומה, לזה שבין זבולון ויששכר, גם אצל
שאר שבטים.

וכמו שאין זה שאלה בפשט"מ למה הוזכר בברכת יעקב
איזה מעלה והצטיינות דוקא באחד מהשבטים שלא הוזכר
בשבט אחר.

וכמו כן יובן שאלתו של הנ"ל "למה הסכימו זבולון לכל זה?"

יוסף וולדמאן - תושב השכונה -

רשימת ביאורי כ"ק אדמו"ר שליטי"א בפרש"י דפ' תרומה

פרק ופסוק ד"ה נת' בהתוועדות

כה,ב ויקחו ל' תרומה. תרומה תשכ"ה (1)

שם תרומה. תרומה תשכ"ה (2)

כה,ד ותכלת. תרומה תשמ"ז (3)

כה,ה תחשים. תרומה תשל"ד

שם ועצי שטים. תרומה תשמ"ז (3)

כה,ח ועשו לי מקדש. תרומה תשד"מ (4)

שם למה אין רש"י מפרש

מדוע נאמר ושכנתל

בתולם לשון רבים. תרומה תשד"מ (5)

כה,ט וכך תעשו * תרומה תשמ"א

שם כנ"ל תרומה תשמ"ג

שם כנ"ל תרומה תשד"מ

כה,י למה אין רש"י מפרש

מדוע קדם הציווי

דעשית הארון להציווי

דעשית המשכן תרומה תשמ"ו

כה,לז תלפ כפורת. תרומה תשמ"ו

שם אמתלים וחצי ארכה. תרומה תשמ"ו

פלוגתת רש"י ורמב"ן האם שם "ארוון" כולל הכפורת, והנפק"מ הלכה.	כה, כא
תרומה; מטות תשמ"א (6)	
זיק"פ תשל"ז (7)	כה, לא
תרומה תשמ"א	שם
תרומה תשמ"ג	שם
זיק"פ תשל"ז (8)	כה, לז
זיק"פ תשל"ז (9)	כה, לט
תרומה, תשא תש"מ	שם
תרומה תשמ"ג	כה, מ
תרומה תשמ"א	כו, ה
תרומה תשכ"ה (10)	כז, יט

מקבילות הלולאות
אשה אל אחותה **

- (1) טז 284 ואילך.
- (2) שם 286 ואילך.
- (3) תרומה תשמ"ח.
- (4) כו 167 ואילך.
- (5) שם 170 הע' 31.
- (6) שם 175 ואילך.
- (7) טז 323 ואילך.
- (8) שם 325 ואילך.
- (9) שם 322 ואילך.
- (10) ו 162 ואילך.

נערך ע"י הרב יוסף יצחק שגלוב
- תושב השכונה -

(* "כגון שולחנות... שעשה שלמה".
(** החל מ"רחבן של יריעות ארבעים אמה" - העד. גמירא:)

נ ג ל ה

כג. בגמ' ב"מ דף ו' ע"א-ב בסוגיית תקפה כהן. בתוד"ה "והיא הכא דכי תקפה כהן" ושם בתוס' מבאר הספק, או שנאמר בזה שתקפו זה שלו לגמרי ולכן אם הקדישו קדוש, וצד הב' בספק דאפ"ל דלא תקפו בפועל ובכל זאת הוא מקדישו ואז השני יכול לתקוף בחזרה ממנו, ולכך אינו קדוש, וכלשון התוס' "דלא אלים הקדש מתקיפה" כו'.

ולכאורה התוס' אינו מובן דהלא מקודם למדנו דיש חילוק אם הקדישו הקדש או לאו, כי הולך לפי שיטת דאמירתו לגבוה כנתינתו להדיוט, וממילא מה הספק דהתוס', כאן אפ"ל דלא חטף אבל זה כמו שחטף מצד דאמירתו לגבוה כנתינתו להדיוט. ובכך צריך להבין את ספיקו של תוס'.

וי"ל בהקדים ביאור ענין התפיסה, האם יש לו את הזכות בחפץ כשתופסו, או שבזה שתופסו, הוא מונע מהשני מלתפוס ממנו, ולא שזה שלו.

ועי"ז יובן הספק בתוס' בזה שאומר כל דאלים גבר ובמילא הספק, ואז אמרינן כשתקפו ומחזיק בו יש לו זכות בזה ואז מקדישו כאופן הא' הנ"ל, אבל אם אמרינן שזה רק מצד מניעה מהשני ולא שהוא זוכה בו, ובמילא אינו יכול להקדישו, כ"א רק אם זה שלו ממש, ולא שזה לכל אחד יש לזה חלק, כי באופן כזה, לא שזה שלו ולא שיכול להקדיש. [כי בכלל זה הדין בהקדש שצריך להיות שלו ממש, כמו שמישהו גנבו דאז אינו יכול להקדיש אלא חייב להיות שלו ממש, ובמילא, שזה מחולק לזה ולזה אז אינו יכול להקדיש ויש גם להביא דאי שבעצם זה דומה ג"כ להא דחמץ בפסח שאז החמץ צריך להיות שלו ממש וישנם חילוקים בשומר חינם ושומר שכר ואכמ"ל, אך זה דומה לכאן].

הת' ברוך דוד גורביץ
- תות"ל 770 -

כד. במשנה פרה פ"ג מ"א ובגמ' יומא ב. כתב שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו. ובגמ' יומא ג"ז שאל מדוע שבעה, ועונה שזה לפי

ריב"ב דחיגש לטומאת ביתו. ותוס' ד"ה ריב"ב תימה לי לריב"ב תיטגי בששה ימים גבי פרה כיון דטבול יום כשר בפרה ליטבלי' בצפרא ביום השביעי וישרוף בו ביום הפרה ע"ש. ומתוך ב' תירוצים א' דרק טבול יום מטומאה דרבנן מותר מדרבנן והב' לפי הגמ' בזבחים יז: יש סברא להקל בטמא מת או שרץ יותר מבוטל נדה ושמא ריב"ב כוותי' סברה לי'. עכ"ל.

הרמב"ם הל' פרה פ"ב הל' ב פסק שמפרישין אותו מאשתו שבעה ימים ובפרק א' הל' יד פסק שטמאווה בשרץ כמו ברש"י ד"ה מטמאו חגיגה כג. (וכן הוא תוס' שם בשמו) ובהל' יג פסק כל העוסקין בפרה ... שהיו טבולי יום כשרים למעשה פרה ... ואע"פ שעדיין לא העריב שמשן שזה שנאמר בכל הפרשה איש טהור הוא הטהור למעשר שני אע"פ שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו הרי זה טהור לפרה. עכ"ל.

וא"כ תירוץ הא' של תוס' אינו לפי הרמב"ם שטמאווה בשרץ דאורייתא, והתירוץ הב' אינו שכתב טבולי יום כשרים ולא חילק וכן מהמשך ההלכה א"א לחלק.

והנה הרמב"ם שם כתב "ודבר זה קבלה ממש רבינו וכו'", והמשנה למלך שם מפרש שזה מהפסוק כאשר עשה ... לעשות לכפר לעשות אלו מעשה פרה וכו' ובגמ' יומא ג' ע"א מביא מחלוקת ר"י ור"ל שר"ל מתני תרתי שגם מעשה פרה היא מן התורה ור"י סבר שהיא מעלה בעלמא, ושואל מדוע הרמב"ם פסק כר"ל במקום ר"י.

אבל לפי הנ"ל אפשר לומר שהרמב"ם צריך לימוד גמור מן התורה צריך ז' ימים גמורים כמו שהי' במילואים והיא מהפסוק הנ"ל שאם הי' מעלה בעלמא הי' לו להתיר בטבול יום כקושיות התוס', וגם א"א ללמוד מסיני שבדאי יש להתיר כנ"ל.*

הרב כתריאל ברוך קסטל

- תושב השכונה -

(* וראה במשנה אחרונה משנה פרה שם שכ"כ, ובנזר הקודש יומא שם.

ש ו נ ו ת

כה. בנוגע לנוסח הפ"נ שכותרתו - "אנא לעורך רחמים רבים עבור נפש רוח נשמה...":

יש לברר מדוע מבקשים התעוררות רחמים רק על נר"ן, ולא מבקשים גם על דרגת "חל"י".

דהנה את זה לעומת זה עשה האלקים. ולכן יש התנגדות של הקליפה לדרגות נר"ן, ואפ"ל לדרגת "חל"י" כמבואר בדא"ח בבואה איתו להו ובבואה דבבואה לית להו, דהיינו מקיף א' (שהו"ע מקיף הקרוב) יש לקליפות, משא"כ מקיף דמקיף (שהו"ע מקיף הרחוק) אין להם.

ומבואר בשערי תשובה (ו, ב) ועוד - שב' המקיפים (הקרוב והרחוק) הם מקיף דחל"י ומקיף דיחידה.

ומכיוון שבבואה איתו להו - דהיינו שיש להם התנגדות למקיף הקרוב שהו"ע "חל"י", למה א"כ לא מבקשים לעורך ר"ר גם על דרגת "חל"י"? ובפרט עפ"י המבואר בסה"מ מלוקט ח"א (ע' קצד ועוד) שדוקא ע"י העבודה בבחל' יחידה שבנפש הרי"ז שולל לגמרי את הרע, כיון שזו עבודה שלמע' לגמרי מטעם ודעת וע"כ לא נכנס עמו כלל לשקו"ט, משא"כ בבחל' "חל"י" הגם שהוא מקיף עכ"ז הוא מקיף השייך לפנימי, וא"כ יש לו שייכות לטעם ודעת ושייך בזה התנגדות מהלעו"ז וכמו שמביא בסה"מ מלוקט ע' קפ"ו בנוגע למקיף הקרוב הדוגמא מהרצון (שהוא מקיף) המתלבש בחכמה או במדות (פנימי) דהיינו שיש לו שייכות לפנימי.

ואולי אפשר"ל דמאחר שהוא מקיף הקרוב לפנימי לכן בזה שמעוררים חומים רבים על נר"ן נכלל בזה גם ההתעוררות על דרגת "חל"י" השייכת לנר"ן. (וכמובא גם בסה"מ תרס"ט ע' ל"ד ש"חל"י" הוא בחל' האין השייך אל הכחות הגלויים).

הרב שאול משה אלטוב
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
ב. איירעס - ארגענטין

בענין תרגום שם אלקים באידיש

כו. א. בחוברת "בן חמש למקרא" פרשת בראשית, הוצאה חדשה ומתוקנת, בכל מקום שכתוב "ה' אלקים", תירגם - "ג-ט דער האר".

הנה במחילת כת"ר של המלמדים מומחים וותיקים, ששמותם נקבו בסוף הקדמת המחבר, לפענ"ד טעות הוא לתרגם כן.

(1) לפי שיטתם שמתרגמים שם אלקים - "דער האר", וכפי הנראה מיוסד הוא עפרש"י בראשית לה, ז עה"פ נגלו אליו האלקים, וז"ל: "במקומות הרבה יש שם א-להות ואדנות בלשון רבים, כמו: אדני יוסיף, אם בעליו עמו. ולא נאמר בעלו, וכן א-להות שהוא לשון שופט ומרות נזכר בלשון רבים, אבל אחד מכל שאר השמות לא תמצא בלשון רבים".

אבל להעיר משו"ע רבנו הזקן סי' ה' סעי' ג': "וכשיזכיר שם אלקים לכוין שהוא תקיף ואמיץ אשר לו היכולת בעליונים ובזחתונים". וראה בסמוך סעי' ב'.

הנה לפי שיטתם, מדוע תירגמו שם ה' - "ג-ט", ולא תירגמו אותו באידיש עפ"י מובנו של שם הוי' שהוא "מדת הרחמים", כמבואר בפרש"י בראשית א, א, ובכ"מ.

ולהעיר משו"ע רבנו הזקן שם סעי' א': "...וכשיזכיר השם . . . ויכוין עוד פל' כתיבתו ביו"ד ה' לשון הוי' שהוא ה' הוה ויהי'..."

ושעפ"ז ישנם כמה שתירגמו באידיש שם הוי' - "עוויגער", לשון נצחי. וכן תרגמו באנגלית "איטערניל". וראה בסמוך מתשובת רע"א.

(2) סותרים את עצמם. דמיד בהתחלת החומש - בראשית ברא אלקים, תירגמו שם אלקים - ג-ט. א"כ מדוע דוקא כששם אלקים בא ביחד עם שם הוי' אז נעשה מ"ג-ט" האר'?

(3) בחוברת הנ"ל, נוסף לתרגום האידיש נמצא ג"כ תרגום האנגלי ומעניין הדבר שבנוגע לתרגום האנגלי של שם אלקים, הנה בין כשנכתב שם אלקים בפ"ע, ובין כשנכתב

ביחד עם שם הוי', התרגום הוא - "ג-ד", ולא תירגם ע"ד שתירגם באידיש - "לארד"!

4) והוא העיקר: לתרגם שם אלקים (או שם אחר) עפ"י הפי' והמובן שלו, הוא היפך דעת הגאון ר' עקיבא איגר.

דזה לשונו ב"ליקוט תשובות וחידושים מרבנו עקיבא איגר" (בני ברק תשכ"ח) טע' ב': "וביותר אני מתפלא גם על כל הברכות בתפילה דלעזו שם הוי' לקרוא עוויגער, מלבד דשם עצם לא שייך ענין כינוי, כמו שמעון שנקרא על שם כי שמע ה', וכי נלעזז לעז של שומע לקרוא שמעון בשם העריכטס וכדומה, גם אמרינן לא כשאני נכתב אני נקרא, ואנן קוראין בלשון א-דני ונקודות בנקודות הוי', ומכוונים על שם אדנותו ועל שם הוי' הוי' וכו' ובלע"ז עוויגער אינו נקרא ענין אדנות, וכן מה שנכלל בתיבת שם הוי' שהוא מהו' הכל, זה אינו נכלל בלע"ז עוויגער...".

ב. כשעוררתי עד"ז להרב לוי גאלדשטיין (מחבר חוברת הנ"ל), אמר לי אח"כ שיש לו ראי' להצדיק תירגום הנ"ל מד"ה דעו כי ה' הוא האלקים שבספר המאמרים אידיש (ע' 146), וזלה"ק: "דעו כי הוי' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו. זייט וויסען אז ג-ט איז דער שטארקסטער האר ער האט אונז געמאכט...".

והשבתי לו דשוברו מונח בצדו. דשם קאי על הקרא שנאמר 'דעו כי הוי' הוא אלקים", והכוונה בהמאמר הוא לבאר "אין וואס עס באדארף זיין דער דעו" (שם ריש טע' ב').

ולהעיר מד"ה מה אמר ה' אלקים שבספר המאמרים שם (ע' 50), וז"ל: כה אמר ה' אלקים הנה אני פותח את קברותיהם והעלתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. השלי"ת זאגט דורך יחזקאל הנביא צו די אידען וועלכע זיינען אין דעם לעצטען גלות און וועלכע שטייען דורך די גרויסע צרות און ספיקות אין אמונת הגאולה, אז ער יתברך וועט זיי אויסלויזען, און ניט נאר די וועלכע וועלען לעבען באחרית הימים און וועלען זוכה זיין צו דער גאולה דורך משיח'ו, נאר אויך די מתים, ניט נאר וועלכע האבען זוכה געווען צו ליגען אין ארץ ישראל, נאר אויך די וועלכע זיינען געשטארבען אין די גלות מדינות וועלען אויפשטיין און השלי"ת וועט זיי

בריינגען קיין ארץ ישראל".
 גם, אם זה המקור לתירגום הנ"ל של שם אלקים, הנה
 נוסף לזה דלפי"ז גם כשנכתב שם אלקים בפ"ע הי' צריך
 לתרגמו, "האר".

הנה מדוע תירגם שם אלקים "האר", ולא תירגם אותו
 כפי שהוא בהמאמר 'שטארקסטער האר'?"

הרב שמואל פסח באגאמילסקי
 - מילפלואוד, נוא דזורזי -
 מחבר קובצי שאלות פירושים וביאורים

כז. בהערות וביאורים גליון יב (תעא) אות כא שאל הרב
 ש.ר. היכן המקור להמאחז"ל (המופיע בסה"מ תרמ"ג-תרמ"ד
 עמוד קנה מאמר ד"ה וה' פקד וכו'): ניחא לך ליחבר
 עלמא, ואפשר דאתייליד בשעתא דמזונא.

אמנם בלשון זה לא מצאתי לע"ע, אך כעין זה מצאתי
 במס' תענית כה ע"א: ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר
 דמזיילדות בשעתא דמזוני, שתוכנס אחד הוא. (אך שם
 הסיפור הוא עם ר"א בן פדת ולא עם רחב"ד).

הרב מ. זקובסון
 - ירושלים ת"ו -

לזכות
החתן התמים חנוך שאול שיחי'
קאגאן
והכלה חנה שתחי'
שפרינגער
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומו"צ
ביום ב', כ"ד שבט
תהא שנת משיח טובה



נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת ר' יצחק מאיר וזוג' מרת רחל שרה שיחיו קאגאן
הרה"ת ר' יצחק וזוג' מרת אדלה שיחיו שפרינגער